

Sprokkels

Inhoud

Van het bestuur	3
van het secretariaat	3
Ontbijtfilm	3
Het Limburgs bos	4 t/m 5
Duurzaam doen	6
Voortgangsbericht KNNV-IVN	7
Seldensate	8 t/m 9
Bakkers gezocht	9
Gidsen in actie	10
Het Weerterbos	11
Deelprogramma	12
Molenexcursie	13 t/m 14
Oogstfeestcollage	15
Geerbosdagboek	16 t/m 19
Planten met bijnamen	20 t/m 22

De molenexcursiefoto op de kaft werd gemaakt door Peter Otte. Wie maakt de foto van een IVN groepsactiviteit voor het volgende nummer? Scherp, verticaal, goed van compositie en van voldoende resolutie (min. 1Mb)

Van de redactie

Ons ledenblad viert een jubileum. Vanaf 1985 kregen IVN-leden het informatieblad in de brievenbus. Al dertig jaar lang is er in wisselende samenstelling hard gewerkt om telkens een nieuw, mooi blad aan de leden voor te schotelen. Het uiterlijk wijzigde in de loop der tijd analoog aan de mogelijkheden van de moderne techniek. Ook de naam veranderde in Sprokkels. Wat blijft, is dat het ledenblad voor en door leden wordt gemaakt en hopelijk nog vele jaren.

Suzanne

Bestuur en redactie

Locatie

IVN verenigingslokaal
De Buitendonk 3, 5467 DE Veghel

Bestuur

Voorzitter:

Fer Kalis
Marterweide 7,5467 LK Veghel
Telefoon.....(0413) 34 13 48

Secretaris:

Karin Koppen
Antoniusstraat 11,5469 EV Keldonk
Telefoon.....(0413) 21 02 16
secretariaat@ivn-veghel.nl

Penningmeester:

Henk van Helmond
Lavendellaar 345467BE Veghel
Telefoon(0413) 367476...06-515 534 30
Penningmeester@ivn-veghel.nl
rekeningnummer: NL09INGB 0004 1542 71

Lid:

Marianne van Zeeventer
Roekdonk 2.....5467 DP Veghel
Telefoon(0413) 78 52 07

Webmaster: Geert van de Wiel

webmaster@ivn-veghel.nl
website www.ivn-veghel.nl

Redactie Sprokkels:

Maria Kordewinders-van den Tillaar
Geluckweg 45469 NA Boerdonk
Telefoon(0492) 46 33 83

Suzanne van Zutven

Peter van Beurden

Heiveld 65464 VT Veghel
Telefoon(0413) 36 57 12

Groot avondrood. Je komt ogen tekort in dit nummer Foto: M Kordewinders

Van het bestuur

De zomer lijkt nu definitief voorbij, met de temperatuur van de afgelopen week zijn de winterjassen weer uit de kast gehaald. Sommige mensen verheugen zich daarop en krijgen direct visioenen van een knapperend haardvuur met een lekker glaasje wijn. Anderen denken eerder aan mogelijke ongemakken van onbegaanbare wegen door sneeuw en ijzel met de bijbehorende files.

Dezelfde informatie maar compleet andere ideeën erbij. Zoiets kan je ook bedenken rondom de toekomst van IVN Veghel. Het ledenbestand is de afgelopen jaren behoorlijk stabiel gebleven met af en toe een lichte groei tot ca. 125 leden. Op zich al een hele prestatie met een flink vergrijzend ledenbestand. Nu lijkt het toch een beetje winter te worden, het lijkt erop dat we dit jaar onder de grens van 100 leden gaan duiken. Niet onverwachts, het was voorspelbaar, net als de winter. De grote vraag is, hoe gaan we erop reageren? Blijft het bij een constatering en gaan we gewoon door om gezellig met elkaar de natuur verder te ontdekken. Kan een prima optie zijn, gezellige actieve groepen trekken altijd mensen, potentiële nieuwe leden aan. OF gaan we actie ondernemen omdat we weten dat minder leden problemen, 'winterse' ongemakken met zich mee kan brengen. Minder leden betekent immers minder gidsen, minder activiteiten, een neerwaartse spiraal, lijkt het. Bij deze een oproep om daar eens over na te denken en na te gaan wat voor rol jezelf kan spelen.

Bovenstaande bespiegeling werd actueel na het gidsen-overleg van afgelopen dinsdag. De programmacommissie had weer een mooi programma samengesteld voor 2016. Fantastisch zoals dat elk jaar weer tijdig compleet is, een groot compliment voor deze groep. Tijdens het gidsen-overleg bleek dat activiteiten plannen pas een eerste stap is, er zijn gidsen nodig om de activiteit te begeleiden. Afgelopen dinsdag lukte het met enige moeite, echter de groep actieve gidsen is bijna beangstigend klein. Dit jaar lukte het nog, maar we weten, de winter komt eraan. Hoe bereiden we ons voor? Het bestuur is benieuwd hoe u daarover denkt, laat vooral uw ideeën horen.

Belangstelling voor onze activiteiten is er nog altijd. De bomenwandeling met de Keltische bomenkalender inspireerde mensen van ver om naar Veghel te komen. De Nacht van de Vleermuis, vaak een kaskraker, trok niet zoveel belangstelling; waarschijnlijk een gevolg van het failliet gaan van de lokale krant met alle problemen die dat oplevert voor onze PR. Gelukkig lijkt dat met de nieuwe krant 'MooiVeghel' weer grotendeels opgelost. De excursie naar de molen in Vorstenbosch was een hele leuke activiteit met een mooi verhaal van een bevroren molenaar. Met natuurlijk als kers op de taart een bezoek aan de kerk in Dinther om de muurhagedis te aanschouwen. Gelukkig werkte de zon mee en konden we de muurhagedis in veelvoud waarnemen. De cursus planten determineren was de grootste verrassing van het jaar. De cursus trok ruime belangstelling en zat helemaal vol. Volgens Mark en Marja waren de cursisten zo enthousiast geworden dat ze een volgende maar langere cursus wel zagen zitten.

De wereld blijft veranderen, ook rondom ons heen. Wie regelmatig langs het kanaal richting Den Bosch rijdt, kan met eigen ogen zien wat het betekent om een weg te verbreden van twee naar vier rijstroken. We zijn misschien wel overtuigd van de noodzaak maar het aanblik van alle bomen die omgaan is toch schokkend. Misschien toch goed dat het tweede stuk verbreding van Veghel naar Helmond

anders zal worden uitgevoerd.

Wie bij herfst en winter vooral denkt aan warm en gezellig met elkaar, zit de komende tijd goed bij IVN Veghel met activiteiten als 'Nacht van de Nacht', Halloween speurtocht voor (kleine)kinderen,

Foto's voor de vuist, Natuurwerkdag met soep en Sprokkelavond met gezellige afsluiting. Kortom, genoeg om van te genieten, liefst met zoveel mogelijk mensen, neem eens je buurman of buurvrouw mee.

Namens het bestuur,
Fer Kalis, voorzitter

Fer houdt het draaiend. Foto: Peter Otte

Van het secretariaat

Helaas hebben wij bericht gekregen dat op 20 augustus Ans Willemsen (echtgenote van Harry) is overleden. Ans was al sinds 2002 lid van IVN Veghel en zeer betrokken bij onze vereniging.

En onlangs heb ik een berichtje van gekregen Diny van de Zanden dat Frans afgelopen juli is overleden. Frans is in 1982 lid geworden.

Omdat Diny het IVN ook een warm hart toedraagt wordt het lidmaatschap van Frans voortgezet op haar naam.

Opzegging van Toon Hütten, Marieke Buiting en Theo Rombouts per eind van het jaar (beëindiging lidmaatschap vóór 1 december doorgeven aan het secretariaat).

Karin Koppen

Ontbijtfilm

De natuurfilm, Natuur in de Delta, is de opvolger van het succesvolle De Nieuwe Wildernis, die bijna 700.000 bezoekers trok. Bezoekers van de Blauwe Kei in Veghel starten op zondag 6 december om 10.15 uur met een luxe ontbijt en gaan om 11.00 uur vervolgens naar de theaterzaal voor de film. Het is ook mogelijk om te reserveren exclusief ontbijt.

Holland - Natuur in de Delta schetst een beeld van de rijke natuur in het Nederlandse rivieren- en kustgebied. Het laat zien hoe de natuur in Nederland zich heeft ontwikkeld in de loop van de geschiedenis vanuit het perspectief van verrassende, kenmerkende dieren die de vruchtbare delta bevolken. Naast de zeearend is dat bijvoorbeeld de bever, net als de mens barrières bouwend en geulen gravend tegen het water. Maar ook de haas, het pimperlblauwtje en de stekelbaars laten de dynamische wereld boven en onder water zien. U ziet Nederland zoals u het nog nooit zag!

Zie info@blauwekei.nl of tel. 0413-342555

Karin Koppen
Secretariaat IVN Veghel

HAAGBEUK

DUIVELTJESIEP

IEPEN VRUCHTEN

Het Limburgse bos

Ook zonder al die bijzondere zinkplanten is de omgeving van Kelmis een prachtig wandelgebied voor natuurminnaars. Daar zorgt het Limburgse bos wel voor. Omdat de bodem in Limburg niet vlak is zoals bij ons in Brabant, maar glooiend en heuvelachtig groeit aan de overkant van de Maas ook een heel ander soort bos. Op de Brabants zandgrond groeide oorspronkelijk een eiken-berkenbos. Dat is van nature al niet zo rijk versierd met bodemplanten, maar doordat het gebied met vooral dennenbomen beplant werd, is het nog armer gemaakt. De ongelijkmatige ondergrond van Limburg is ongeschikt voor dergelijke saaie aangeplante mastbossen. In plaats van een naaldbos met een randje van loofbomen is het bos daar juist andersom, een loofbos, met hooguit een rij sparren aan de zoom. In een loofbos is het niet het hele jaar door steeds even duister op de bodem. Daar groeit daarom een veel rijkere flora die in het lichte voorjaar uitbundig bloeit. Maar ook wat later in het jaar zijn er soorten die wel voldoende gelegenheid vinden om door te groeien en te bloeien.

In het Limburgse bos wordt ook niet zo rigoureuus gekapt als in een dennenaanplant. Hele stukken zonder bomen op een helling veroorzaakt een enorme erosie. Zonder de wortels spoelt de regen de grond omlaag naar de beken die het zand wegvoeren. Elke boom in een hellingbos heeft zijn eigen plaats gekozen, hij wordt niet in rijtjes geplant. En dus is ook de variatie in soorten veel groter, in plaats van het eiken-berkenbos kan daar het eiken-haagbeukenbos groeien. Bij ons ken je die Haagbeuk alleen als een struik in een haag, vandaar de naam. Maar in Limburg is het een echte boom. De grillige stam maakt een Haagbeuk vaak tot een echte sprookjesboom, met gezichten als van een trol of een heks. Ook de Linden kun je als bosboom vinden, bij ons staan die altijd op een plein of bij een boerderij. Linden, Iepen, Hazelaars, Essen en andere loofbomen kregen al voor de middeleeuwen weinig kans om tot een bosboom uit te

groeien, omdat er knotbomen van gemaakt werden. Die werden elk jaar geoogst als voer voor het vee in de winter. De iepen in het Hohndal zijn er in minstens twee soorten, de Ruwe iep en de Fladderiep. Die laatste heet ook wel Steeliep, omdat aan de platte ronde vruchten een langer steeltje zit dan bij andere soorten. Het kostte heel wat moeite om de zaadjes van beide soorten te vinden, maar triomfantelijk vond Ton een trosje waar de steeltjes nog aan zaten. Een kenmerk van sommige Ruwe iepen zijn de meertoppige bladeren van jonge bomen. Die heten daarom Duiveltjesiep, die we ook gezien hebben. We zagen ook twee elzen, de gewone Zwarte els en de Witte of Grauwe els. De Gewone en de Noorse esdoorns vind je ook bij ons wel door elkaar heen groeiend in hetzelfde bos. Langs de beken groeien ook vaak Essen. Bij Kelmis groeit alles dooreen, met Beuk, Zomereik, Berken enzovoorts. Maar ook de exoot Robinia had zijn plek in het bos langs de Geul.

Voor de lenteplanten langs de Geul, de Bosanemoon en de Gele anemoon waren we te laat, maar de echte Gele dove-netel bloeide nog wel. Wilde judaspenning, met een spitse punt aan de vruchten en roze bloemen, stond er volop. Aan onze kant van de grens komt hij alleen als dwaalgast voor. Vorig jaar is hij bij Seldensate opgedoken. Knikkend nagelkruid met tientallen bloeistengels bij elkaar, Gele monnikskap, zelfs Paarbladig goudveil en Bosmuur, het zijn allemaal soorten die in ons land heel erg zeldzaam zijn, maar daar is het of er een emmer leeg gegooit werd.

Ook de Bleke schubwortel was op diverse plekken te zien, helaas al grotendeels uitgebloeid. Dat is een wortelparasiet van loofbomen, zonder groene bladeren. Bovengronds is alleen de bloeitros zichtbaar, een bleekroze tros, maar die van ons waren alleen nog maar bleek, zoals de naam zegt. De Gevlekte aronskelk was overal al verwelkt, soms waren de bloemen aangevreten, dassen schijnen daarvan te houden. Ook de Bosviooltjes bloeiden niet meer, sommige planten hadden wel rijpende vruchten, maar daaraan zie je niet veel over het verschil tussen beide soorten. Bosaardbei stond volop in bloei, daarvoor was de excursie nu weer

KNIKKEND NAGELKRUID

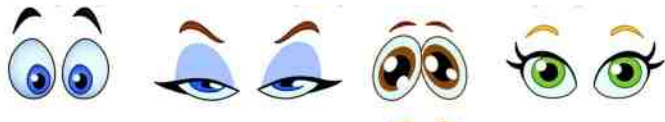
GELE MONNIKSKAP

PAARBLADIG GOUDVEIL

BLEKE SCHUBWORTEL

wat te vroeg. De enorme rozetten van de Moesdistels waren goed herkenbaar voor mensen die de soort wel eerder gezien hadden.

Maar ook dat is een typische zomerbloeiër, dus van de bloeistengel was nog maar weinig te zien.

Een erg onopvallend plantje is het Muskuskruid, de blaadjes vallen tussen de bosanemonen maar weinig op. Bovendien is het plantje ook maar spaarzaam met bloemen. Daarvoor moet je echt wel moeite doen. Ze zijn namelijk groen van kleur, en maar een paar millimeter groot. Maar omdat ze bijna altijd met vijf bij elkaar aan het einde van de bloeistengel staan, lijkt de bloeiwijze op een klein groen kubusje.

De weg van het treintje langs de Hohnbeek liep niet dicht langs de beek, maar ettelijke meters hoger. Daar is de bosbodem droger en daar groeit dan ook een heel andere flora.

Daar stonden dan onze geliefde Zwartblauwe rapunzels, eerst vooral met maar korte bloeihoofdjes, als van een Bolrapunzel, maar verderop ook de bekende lampenpoeters. Eigenlijk zijn de rapunzels klokjesbloemen, maar doordat zoveel kleine bloempjes in een langgerekt hoofdje bij elkaar groeien zien ze er meer als een soort distel uit. De helling was ook rijkelijk begroeid met Daslook. De brede bladeren van die 'inlandse knoflook' en de rijpende vruchten vallen wel op. De geur van de bladeren van Daslook en van Look-zonder-look lijkt heel veel op elkaar.

Tegen de helling van de Hohnbeek zagen we ook onze eerste orchideeën. Eind mei is vooral de tijd van de Manjetjesorchis en op een enkele Grote keverorchis na werd ook alleen die orchideeënsoort gezien. Afdalen naar het beekdal leverde de vondst van Paarbladig en Verspreidbladig goudveil op, plus de Reuzenpaardenstaart met zijn wittige stengels. Dat zijn soorten die alleen groeien op een plek waar het bronwater zo uit de grond omhoog komt.

Zonder succes zocht Ton bij de vele rozenstruikjes langs het pad naar aanwijzingen dat het om de Bosroos zou gaan. Maar helaas, die wilden nergens bloeien. Dus weten we nog altijd niet welke roos het echt was. Grassen langs het pad waren opvallend genoeg, er waren heel bijzondere soorten bij. Kamgras is zo'n opvallend keurig grasje, maar de Parelgrassen zijn ook echt mooi, vooral het Knikkende parelgras. Boskortsteel, ook een zeldzaam gras dat in het Wijboschbroek groeit, bloeide nog niet. Maar de bijzonder gedraaide

bladeren waren voor de liefhebbers een goed kenmerk.

Van de nog niet bloeiende planten waren bijvoorbeeld de Ruige klokjes en het Schaduwkruiskruid te vinden. Het zijn allebei soorten die behoorlijk hoog opschieten en daar is tijd voor nodig als in de zomer zonlicht schaars is door al die bladeren van de bomen. Ook niet bloeiend, maar wel met enorme bladeren waren de planten van de Klit. Dat was jammer, want in deze buurt komt de in Nederland ook weer uiterst zeldzame Bosklit voor. Maar om dat vast te stellen zijn bloeiende planten nodig.

Wat wel in bloei stond, al waarden de meeste toeristen ze nauwelijks omdat ze ze voor groene grassen aanzien, waren de diversen bijzondere soorten zeggen. De Gewone bermzegge mag dan wel gewoon heten, maar dat is maar betrekkelijk want de andere Bermzeggesoorten zijn nog een stuk zeldzamer in Nederland. Maar in het Hohndal vind je hem. De Boszegge is in Limburg vrij algemeen, maar niet bij ons in Brabant. Ook de Bleke zegge is iets bijzonders, net als de Hangende zegge. Het exemplaar van die laatste soort in het Hurkske is daar met de wegverharding mee geïmporteerd vanuit Duitsland. Bovenop de heuvelrug tussen Geul en Hohnbeek stond een heel fraaie pol Hangende zegge in zijn natuurlijke biotoop.

Op de muur van Kasteel Eyneburg en op de klimwand groeiden zowel gewone Muurvarens als Steenbreekvarentjes. Andere bijzonder varens hebben we niet gezien, maar waarschijnlijk staan ze toch ook wel in de buurt van onze wandeling.

Het grootste deel van de wandeling moest ik het stellen zonder een van mijn persoonlijke lievelingen uit Limburg te zien, de Maretak. Maar helemaal onverwacht langs de weg die door het cultuurland naar de Eyneburg leidt, riep Rini mij. Hij wees me op een rij Canadapopulieren bij een boerderij. En ja hoor, die zaten behoorlijk vol met die groene bollen van de geliefde kerstversiering, de plant die de Druïden met een gouden sikkel uit de eiken plachten te oogsten. Mijn dag was weer een beetje meer compleet. Ook de Bosrank had ik gezien, zonder bloemen of vruchten, dat wel. En een andere lieveling van mij groeide behoorlijk talrijk in het laatste stuk heuvelbos, waar ook de orchideetjes groeiden. Dat was de plant die de Engelsen de Gele guichelheil noemen, Yellow pimperl, in het Nederlands Boswederik. Het is wonderbaarlijk dat zo'n liggend plantje met van die heldergele bloemetjes niet in het vroege voorjaar zoals de anemonen maar in de volle zomer in het duistere bos wil groeien.

Kortom, het was een dag puur genieten, ruimschoots die doodmoeie voeten na zes uur sjouwen en klimmen waard.

Frank Lippe

Een sprokkel(s)kerstboom

trekken of een schakelaar plaatsen tussen de transformator en het stopcontact zijn dan de oplossingen om zuiniger met energie om te gaan.

De aller-milieuvriendelijkste cadeautjes voor onder de boom zijn natuurlijk de 'recycle' cadeaus; een sieraad dat je niet meer draagt, een mooi boek dat je al gelezen hebt, een vaas die je niet meer gebruikt...

'Kerst het feest van Vrede en Vlees' kopte de Volkskrant en vervolgde: "het blijft opmerkelijk dat we met kerst, feest van hoop, vrede en liefde, nog meer dood beest eten dan de rest van het jaar. Met kerst eet de Nederlander 3 x zoveel vlees dan normaal. Los van de vleesproductie, waar weinig liefde en vrede aan te pas komt, is vlees het meest milieubelastende voedingsmiddel. De meest milieuvriendelijke kerst is daarom een kerst zonder vlees". Of, draai het om, en eet alleen nog vlees tijdens bijzondere en/of feestelijke gelegenheden (analoog aan het drinken van champagne, dat doe je ook niet iedere dag!).

Je bent natuurlijk helemaal goed bezig als je kerstdiner vooral uit seizoensproducten uit eigen land bestaat. Een stoofpeertje uit de Betuwe is een stuk duurzamer dan een framboos uit Verwegistan of een aardbei uit de kas. De Groente- en fruitkalender van Milieu Centraal (www.milieucentraal.nl) is een handig hulpje bij het maken van groene keuzes.

Kerst is vanuit onze christelijke traditie het feest van de geboorte van Jezus. De kerstboom en de lichtjes verwijzen naar oudere feesten, de midwinter- en/of joelfeesten, feesten rondom het lengen van de dagen, de wedergeboorte van het licht... het voorjaar is in zicht! Op 21 december, de kortste dag (zonnwende) is de tijd tussen zonsopkomst en zonsondergang 7 ¼ uur, en daarna wordt het aantal uren daglicht gelukkig steeds meer.

Vrolijk kerstfeest!
Karin Koppen

Duurzaam Doen

Groene feestdagen

(met dank aan Ton Oomen, IVN Oss)

Waarschijnlijk zijn jullie er nog niet mee bezig maar over een paar weken is het zover, dan zitten we in de donkere dagen voor kerst en leven we toe naar het hoogtepunt van deze periode, het kerstfeest. Dit feest omvat veel, maar enkele tradities zijn onlosmakelijk verbonden aan het kerstfeest zoals het kerstdiner en de kerstboom met steeds vaker cadeautjes eronder.

De kerstboom is in wezen een heidens gebruik en is daarom lang door de rooms-katholieke kerk geweerd maar uiteindelijk heeft de kerstboom ook in de kerk een plekje gekregen. En daarmee is de kerstboom in onze huizen net zo gewoon geworden als oliebollen op oudejaarsnacht! Maar welke boom kiezen we? Voor het milieu maakt het eigenlijk niet uit of je een kunstboom of een echte boom neerzet. Als je voor kunst kiest, is het vooral belangrijk dat je 'm zo lang mogelijk (jaren) gebruikt. Wordt het een echte boom en wil je hem meerdere jaren gebruiken, neem er dan een met een grote kluit en geef 'm veel water. Slecht voor het milieu zijn de kerstboomverbrandingen; beter is om de boom in te leveren bij de gemeente. Het meest milieuvriendelijk is geen boom of, wil je eens iets anders, zoek op internet naar 'alternatieve kerstboom' en je krijgt de meest inspirerende en wonderlijke kerstbomen te zien!

Ook met kerstverlichting is milieuwinst te behalen: led-lampjes zijn veel energiezuiniger. Zit er een transformator aan het lampensnoer dan wordt er continu stroom gebruikt, ook als de lampjes niet aan zijn. Stekker uit het stopcontact

Kerstboom van verpakkingen

Voortgangsbericht

samenwerking IVN en KNNV

Al een jaar of twee is het landelijk IVN zich aan het oriënteren op meer samenwerking met andere organisaties met vergelijkbare doelstelling en/of achtergrond. Vooral KNNV komt prominent naar voren als partner. We hebben de plannen van het landelijk IVN ter sprake gebracht tijdens onze jaarvergadering en op www.mijnivn.nl zijn de stukken van het landelijk IVN die daarop betrekking hebben te vinden.

Eind september hebben wij een brief ontvangen van de voorzitters van IVN en KNNV, een 'update' over de samenwerking, zie hieronder.

Bestuur IVN Veghel

Van: Landelijke Besturen IVN en KNNV

Aan: Afdelingsbestuurders van IVN- en KNNV-afdelingen

Onderwerp: Interne update samenwerking IVN en KNNV

Datum: 23 september 2015

Tussenstap in samenwerking wenselijk, nieuwe natuurorganisatie blijft de wens

In mei is afgesproken dat de Landelijke Besturen met een volgende versie van de Contourennota zouden komen. Uit de binnengekomen reacties op de Contourennota blijkt er nu nog onvoldoende draagvlak te zijn voor een eenheidsorganisatie van KNNV en IVN. Er is meer tijd en ruimte nodig om de samenwerking gestalte te geven. In goed overleg tussen de beide landelijke besturen is daarom besloten op landelijk niveau een tussenstap in de samenwerking te maken. Gedacht wordt aan een (lichte) koepelorganisatie van waaruit de lokale samenwerking kan worden ondersteund.

De tussenstap houdt in dat de huidige organisatiestructuren van KNNV en IVN vooralsnog volledig zelfstandig blijven bestaan. Er wordt ook aandacht besteed aan contacten met mogelijk andere natuurorganisaties die deel kunnen uitmaken van de koepel.

De komende maanden wordt onderzocht wat er allemaal nodig is om tot een koepelorganisatie te komen en hoe deze koepel kan functioneren. Zodra daar meer duidelijkheid over is, kan bepaald worden wanneer deze in werking kan treden.

Wij willen de inmiddels gegroeide intenties om verdergaand samen te werken met kracht voortzetten en het eindperspectief van een nieuwe natuurorganisatie vasthouden.

Conclusies uit de achterbanraadpleging

De besturen zijn blij met de intensieve betrokkenheid vanuit de organisaties, die blijkt uit de vele reacties op de Contourennota van de afdelingsbestuurders van de KNNV en de vertegenwoordigers van de IVN-afdelingen in de Landelijke Raad. Het Landelijk Bestuur van de KNNV heeft aan alle afdelingsbestuurders een schriftelijk antwoord op de binnengekomen reacties gegeven en het Landelijke Bestuur van IVN heeft er uitvoerig over gesproken in de bijeenkomst van de Landelijke Raad.

Uit de reacties blijkt dat er een gestaag groeiend draagvlak is voor de vorming van een nieuwe natuurorganisatie, maar ook dat er nog veel vragen en mogelijke obstakels zijn. Veel afdelingen vragen tijd en ruimte voor een lokaal of regio-

naal proces. Er zijn ook afdelingen die liever vandaag dan morgen samen verder gaan. De besturen willen tegemoet komen aan beide wensen door:

1. Tijd en ruimte te geven aan afdelingen die meer tijd nodig hebben om lokale samenwerking vorm te geven.
2. Met spoed verder te gaan met de ontwikkeling van modellen voor het samengaan van afdelingen en ondersteuning van die processen.

In het proces van verdergaand samenwerken heeft de inhoud altijd voorop gestaan. Daar doen we het voor. Wij nemen ons dan ook voor om de komende maanden te onderzoeken welke activiteiten geschikt zijn om op landelijk niveau de beoogde meerwaarde van samenwerken vorm te geven. Dat zou bijvoorbeeld kunnen betekenen dat IVN en KNNV als partners in een project samen optrekken, hetzij door bestaande activiteiten samen te brengen, hetzij door samen een nieuwe activiteit uit te werken. Hierbij zal de beroepsorganisatie IVN t.o.v. van de beide verenigingen een actieve rol vervullen.

Wij willen graag in de Landelijke Raad van IVN op 3 oktober – en voorafgaand nog in een aantal regiovergaderingen – over de voortgang in het proces van samenwerken met elkaar te spreken. Bij de Beleidsraad KNNV op 21 november wordt dit ook als belangrijk agendapunt opgenomen.

De landelijke projectgroep zal de komende tijd uitwerking geven aan de beoogde (lichte) koepel, aan de mogelijkheden om inhoudelijke samenwerking te realiseren, aan modellen van lokale samenwerkingen en ondersteuning daarvan en aan een zorgvuldige manier van communiceren over de voortgang in het proces. Daarbij staat de betrokkenheid van de afdelingen voorop.

Zodra deze uitwerking en de gesprekken daarover met de afdelingsbestuurders van IVN en KNNV hebben geleid tot een duidelijk vervolg op de Contourennota, zal dat aangeboden worden aan alle afdelingen.

Kai Waterreus, voorzitter Landelijk Bestuur KNNV
Kees de Ruiter, voorzitter Landelijk Bestuur IVN

Wantseneitjes. Foto: Maria Kordewinders

De raderen draaien en... hier wordt iets moois uitgebroed. Foto: Peter Otte

Seldensate

Mijn Garmin GPS60 geeft de coördinaten 156.593/408.176 voor een plek waar drie wegen met historische namen bijeenkomen, het Gewatse pad, de Laan van Seldensate en de Assendelftweg.

Gewat betekende in de middeleeuwen doorwaadbare plaats, het was de naam voor de oude kern van Middelrode waar een bocht van de Aa goed over te steken was. Seldensate betekent zoveel als bijzonder huis, het was een soort kasteeltje in de buurt van het nog oudere kasteel op de plaats van Assendelft. Dat heette in de middeleeuwen de Gewatse Hoeve of ook Ten Bergulen, net als een ander huis tussen Deurne en Vlierden. Ook de schrijfwijze Ten Berghe is bekend, een naam die wel iets op die van Vehchelle lijkt. In 1512 kwam de Gelderse terrorist Maarten van Rossum langs en verwoestte het oude huis. In 1542 werd een nieuw huis gebouwd dat Delfthuis genoemd werd. De eigenaar heette Jan van Henxtum van Delft, vandaar die nieuwe naam. De grootvader van Jan heette gewoon van Delft. Die woonde bij Hengstum, een gebied aan de Koornwaardstraat bij Gewande. Pas in 1717 wordt de naam Assendelft voor het huis gebruikt, in plaats van Delfthuis. Dat is de naam van een aanzienlijk adellijk geslacht uit de Tachtigjarige Oorlog. Mogelijk is iemand uit die familie toen betrokken geweest bij het huis als bewoner of bouwer. Maar meestal veronderstelt men dat de naam Assendelft een verbastering van 'alias van Delft' zou zijn. Mij lijkt dat een beetje ver gezocht.

De reden voor mijn bezoek op 7-6-2015 aan die historische plek was een foto die volgens Waarneming.nl op 27-04-2014 bij landgoed Seldensaete door Rien Ondersteyn gemaakt was van een bloeiende Wilde Judaspenning. Rien is bij het Schijndelse NMC goed bekend als plantendeskundige, hij zag later in het jaar dat er wel 10 exemplaren stonden en kwalificeerde ze als verwilderd. Omdat ik net terug was van de wandeling in het Hohndal waar die Wilde Judaspenning nog veel talrijker maar ook echt wild groeit wilde ik wel eens zien wat er dit jaar over was van de vondst van Rien. De foto was duidelijk genoeg; de voet van de rechterzuil van het toegangshek van landgoed Seldensate was goed herkenbaar. En ja hoor, precies op dat plekje waren zelfs wel 14 grotere en kleinere planten te zien, sommige zonder bloemen maar ook een paar bloeiend en met rijpende vruchten. Alleen, iemand was er wel overheen gelopen of gereden, ze lagen er allemaal nogal plat bij. Maar hopeloos leek de zaak beslist niet, er zat genoeg groen aan de planten voor herstel. De Wilde Judaspenning is overblijvend, niet

tweejarig zoals de Tuinjudaspenning, dus zal er ook in 2016 wel weer wat opkomen.

Seldensate is als oude buitenplaats natuurlijk een heel goed stinzemilieu met prachtige eeuwenoude bomen, er groeien volop Pontische Rododendrons, Klein Springzaad en Kleine Maagdenpalm, maar ook Daslook en Rotsgeranium. De Wilde Judaspenning past daar best in, ook al blijft het voor Nederland nog altijd een exoot. Dat is gek genoeg, want de afstand van Kelmis in België waar ze volop groeien tot de Nederlandse grens is amper 7 kilometer. Maar zelfs bij Elsloo waar we hem ooit op een IVN-excursie zagen is hij nooit blijvend geworden.

Bij mijn wandeling over Seldensate werd ik verrast door de ongelooflijk weelderige groei van Koningsvaren langs een greppel in de uiterste westelijke hoek van het gebied. Toen ik 50 merendeels enorme exemplaren geteld had, ben ik maar opgehouden. Omdat de fijngelhakte wortels vroeger als kweekmateriaal voor orchideeën gebruikt werden, hoort de Koningsvaren tot de beschermde planten. In het plan om de Aa in de buurt van Middelrode een andere loop te geven schijnt ook speciaal met die Koningsvarens rekening gehouden te worden. Wie de bloeiaren zou willen plukken om er een onzichtbaar makend middel uit te maken moet wel bedenken dat ook dat niet mag. Na zonsondergang is Seldensate verboden gebied. Alleen met aren geplukt om middernacht op 21 juni, Sint-Jansnacht, zou die verdwijntruc moeten werken, maar dan is Seldensate niet toegankelijk.

Kijk bij de Laan van Seldensate en de Assendelftweg ook eens naar die wegen zelf, zo mooi ouderwets met macadam bestrating, groen tussen de schuins gelegde klinkers en dan die bomen er boven, dat zie je tegenwoordig haast nergens meer. Die wegen zijn verhoogde zanddijkjes, in het vroeger drassige land gelegd, boven de duidelijk lagere akkers met mais. Toch blijkt die landbouw nauwelijks schadelijk voor de begroeiing van die dijkjes. Let maar eens op de berm tegenover landgoed Seldensate, onder de beuken. Het gras dat daar lijkt te groeien is nauwelijks echt gras, het meeste is een dichte mat Zandzegge. Daartussen groeit volop lichtpaars bloeiende Mannetjesereprijs, zelden zag ik daar zoveel van bij elkaar. Een ouderwetse kruidendokter zou daar rijk kunnen oogsten.

Want de Latijnse naam van Mannetjesereprijs is *Veronica officinalis*, dat betekent 'het ware beeld uit de apotheek.' Kruidkundigen gebruiken de plant voor de bereiding van hoestdrank, huidsmeersels en middelen tegen galaanvalen. Maar de Nederlandse naam verwijst ook naar een andere oude toepassing, een middel tegen een mannelijk

gebrek. Met Mannetjesvaren en Mannetjesorchis hoort het tot de voorlopers van hedendaagse Viagrapillen. Ook Kleine Varkenskers hoort bij de kruiden die op grond van hun uiterlijk potentieverhogend zouden moeten werken. De twee balletjes waaruit de vruchten van Varkenskers en Ereprijs bestaan, worden als een aanwijzing gezien voor hun activiteit op dat terrein, net als de bruine sporenkapsels aan de onderzijde van varenbladen. Dat we dat teken niet zo direct herkennen bij de Mannetjesorchis hangt samen met het feit dat we die plant wel graag bekijken en fotograferen, maar nooit uitgraven. Turken hebben dat probleem niet, daarom vond ik bij Google wel een foto waarop een Anatolische kruidendokter Demirkusj (IJzervogel!) zijn grondstof voor salep toont, de droge plant compleet met dubbele knol van *Orchis mascula*. Die Latijnse naam betekent dan ook letterlijk 'mannelijke teelbal.' Salep is een bekend woord voor puzzelaars waar het een geneeskrachtige drank betekent. Die wordt dus voor impotente mannen gebrouwen op basis van de knolletjes van wilde orchideetjes. Hetzelfde bijgeloof dat wereldwijd de neushoorns dreigt uit te roeien is ook de reden voor de armoede aan orchideeën in sommige streken van Turkije. Wie hier in Nederland zijn seksproblemen op een natuurvriendelijke wijze wil oplossen kan zonder ernstige bezwaren Mannetjesereprijs gaan plukken in de bermen van de Laan van Seldensate, hij is niet beschermd en groeit er talrijk genoeg om een voorraadje mee te nemen zonder dat het opvalt. De hedendaagse kruidendokters gebruiken zowel salep als veronica-tinctuur vooral als middel tegen de hoest, de homeopaten houden zoals bekend de potentie maar liefst zo laag mogelijk.

Maar ook zonder alles van al die namen en hun betekenis te weten is een bezoek aan Seldensate de moeite waard.

KRUIDENVIAGRA

Nergens in de buurt vind je zoveel oude bomen. Ook al is het kleiner dan de Wamberg, het heeft zijn eigen charmes. De vogelwereld is er ook bijzonder, ijsvogels en blauwborstjes zijn er meermalen gezien, in de herfst is het een goed paddenstoelengebied en het is vlak bij Veghel. Het ligt net een beetje buiten de aandacht, de Assendelftweg is een zijweg van de Milrooise Brugstraat, het Gewatsepad is het fietspad vanuit centrum Middelrode naar het zuiden, zodat je er fietsend langs de Aa goed kunt komen.

Frank Lippe

Mannetjesorchis. Foto: Marianne van Zeventer

Bakkers gezocht!

Zoals elk jaar vragen wij aan IVN-ers om iets lekkers te bakken of warme of koude hapjes te maken voor de Sprokkelavond van 8 december.

Deze laatste avond voor leden van het IVN-Veghel, krijgt een bijzonder tintje.

Daarom vragen we de bakkers even met ons (Mia of Lidou) contact op te nemen via e-mail, bellen mag ook.

Lidou: penlivanbeurden@ziggo.nl

tel: 365712

Mia: m.rooijmans@hotmail.com

tel: 362977 of 0613857109

GIDSEN IN AKTIE

In de herfst hebben de schoolgidsen gewandeld in het Geerbos en in 't Hurkske met basisschoolleerlingen. Deze groep gidsen staat drie keer per jaar klaar om het enthousiasme over de natuur door te geven aan de volgende generatie. In de foto's een aantal van deze gidsen in actie – bedankt allemaal voor je geweldige bijdrage! Pam

Het Weerterbos

Tien enthousiastelingen voor een flinke natuurwandeling van ong. 15 km stonden zaterdag 12 september bij het Stadhuisplein te popelen om onder 'zeer deskundige leiding' van Rob en Toine af te reizen naar het Weerterbos. Dit gebied ligt ten noordoosten van Weert op de grens van Brabant en Limburg.

Volgens de vooraankondiging van deze wandeling in de vorige Sprokkels zouden wij getraakteerd worden op 'vochtige en droge bossen, grasland percelen, kleine heideveldjes, verspreid liggende vennen en goed begaanbare paden, die na een natte periode wel modderig konden zijn'. Al deze beloften werden voor de volle 100% bewaarheid, met een uitschieter voor de NATTE PERIODE, want die stak er met kop en schouders bovenuit.....

We startten onze wandeling met goed wandelweer bij B&B Daantjeshoeve en vanaf het eerste bospad werden we al verrast door grote aantallen paddenstoelen, vooral (heksen)boleten, amanieten en russula's.

Een Slanke amaniet met de steel volledig omringd door een naaktslak trok veel (foto)bekijks.

Een deel van de wandeling voerde ons over het 'Graaf van Hornepad' en leidde ons afwisselend door loofbos, naaldbos en kapvlakten, waar heide een nieuwe kans kreeg.

Een groepje IVN-fotografen, uitgerust met grote telelenzen op statieven, bleken edelherten-spotters te zijn. Op de vraag van Rob waar één van de fotografen de ons getoonde mooie foto van een edelhert had geschoten, wees het gezelschap gemeen lachend naar het grote gebiedsinformatiebord naast ons..... Zo, Rob had voor vandaag zijn 'bok' al geschoten!

Aangekomen op de Heugterheide namen we even een kijkje bij het monumentje 'Grenskerk', dat verwijst naar een oude katholieke schuilkerk, die hier ooit in het bos heeft gestaan. Tijd voor Antoon om enkele dames even toe te (s)preken over hun spontane eetpauze, want die was door Rob iets verderop 'ingepland' bij een drie etages hoge ronde stalen uitkijktoren. Van bovenaf hadden we een prachtig uitzicht over de ons omringende graslanden, bossen en vennen met o.a. grauwe ganzen, veel eenden en enkele witte of zilvereigers. Hier, aan de voet van die uitkijktoren met het uitdagende bord 'U zit goed bij het Limburgs Landschap', mochten we ongemakkelijk zittend op wat scheefhangende weggrottende 'boomstamstoelen' eindelijk legaal onze lunch nuttigen. Onderwijl konden we napraten over het mooie nest van hoornaars dat sommigen van ons gezien hadden in een oud hol in een berkenboom. De

De schuilkerk in het Weerterbos. Foto: Rob Knechten

brede ingang van het voormalige (spechten)nest was keurig met eigengemaakt 'papier' verkleind tot een veilige in- en uitvliegopening, van waaruit 3 paar hoornaars ons nauwlettend in de gaten hielden.

Gaandeweg de middag veranderde het weer drastisch en de door Buienradar 'beloofde' regen viel genadeloos op ons neer. Alleen onze regenjassen en paraplu's gaven nog een beetje kleur aan de troosteloze omgeving. Onze gidsen (of was het hun technische apparatuur?) raakten er zelfs van in de war. Terwijl sommigen van ons heimelijk al verlangden naar het eindpunt van de wandeling leek deze door de 'omzwervingen' alleen nog maar langer te worden.....

We weten niet of het 'geluk of wijsheid' was, maar plotseling zaten we weer op de goede weg.... Omdat het inmiddels nóg harder was gaan regenen, zonder uitzicht op een droog einde, werd besloten onmiddellijk de kortste weg terug te nemen naar de Daantjeshoeve. Na een lekkere warme kom uiensoep, bereid volgens Belgisch recept met abdijbier, kwamen we onder het genot van een lekker kopje koffie al evaluerend toch nog tot de slotconclusie, dat we een geweldige wandeldag hadden gehad.

Toen we door de stromende regen onder onze paraplu's terugliepen naar de auto's werden we bij het verlaten van het etablissement kort vergezeld door twee dames, die ook naar hun 'voertuig' gingen. Even verderop, op een verlaten plasserig asfaltweggetje, reden we hen voorbij, op de fiets en zonder regenkleding! Toen voelden we ons toch nog even bofkonten.....

Antoon Raaijmakers

Slak op Slanke Amaniet. Foto: Rob Knechten

Deelprogramma

! Let op: kijk altijd even op de website (www.ivn-veghe.nl) of er wijzigingen zijn.

Vrijdagochtend wandeling

elke vrijdag 9.30-12.30
Vondelstraat
Pieter van den Berk 36 60 84

Veghels Landschap (wilgenknotten)

november t/m maart
1e zaterdag v.d. maand
9.00-12.00
Fer Kalis 34 13 48

Amfibieënwerkgroep

maart t/m juni
19.00-21.00
Matty Meij 35 00 91

Plantenwerkgroep

april t/m september
19.00 – t/m zonsondergang
Karin Koppen 21 02 16

November

Woensdag 4, ledenavond
Foto's voor de Vuist
20.00 – 22.00
Lidou van Beurden 36 57 12

Zaterdag 7, overige activiteit
Natuurwerkdag
9.30 - 12.30
Fer Kalis 34 13 48

December

Dinsdag 8, ledenavond
Sprokkelavond
20.00 - 22.00
Lidou van Beurden 36 57 12

Januari

Zondag 10, excursie
Nieuwjaarswandeling 't Hurkske
14.00 - 16.30
Fer Kalis 34 13 48

Dinsdag 12, lezing
Ontstaan van de Waddeneilanden
(Hans de Jong)
20.00 - 22.00
Lidou van Beurden 36 57 12

Februari

Woensdag 17, ledenavond
Sprokkelavond
20.00 - 22.00
Lidou van Beurden 36 57 12

Zondag 28, excursie
Lente lonkt
10.00 – 12.30
Peter van Beurden 36 57 12

Maart

Donderdag 10, ledenavond
Jaarvergadering
20.00 - 22.00
Karin Koppen 21 02 16

Zaterdag 19, Leden / Publiek
Veghel Paasbest
informatie volgt in INFO en website
Fer Kalis 34 13 48

Woensdag 23, lezing Leden / Publiek
Belevenissen in Glibberig Amfibieënland
(Jeanne Soetens en Bert Vervoort)
20.00 - 22.00
Lidou van Beurden 36 57 12

April

Vrijdag 8, excursie
Bezoek Sterrenwacht Halley
(eigen bijdrage € 5)
19.30 – 22.30
Jacinta Zijlstra 36 47 28

Zondag 17, doorstapwandeling Leden / Publiek
Rondje Veghel
9.00 – 15.00
Fer Kalis 34 13 48

Donderdag 21, avondexcursie Leden / Publiek
Vogels in de Aa-broeken
19.30 - 21.30
Wolter Brongers 34 07 64

Mei

Zaterdag 21, overige activiteit * Leden / Publiek
Stekjesmarkt op de Natuurtuin
13.00 – 16.00
Pam Kalis 34 39 82

Woensdag 25, cursus Leden / Publiek
Korte cursus Grassen en Schijngrassen
zie jaarprogramma voor meer informatie
Ton Hermans 21 02 16

Vrijdag 27, avondexcursie
Nachtzwaluwen
20.00 - 23.00
Ton Hermans 21 02 16

Zaterdag 28, dagexcursie Leden / Publiek
Dagwandeling Rob
9.00 - 17.00
Rob Knechten 34 01 12

Excursies: tenzij anders vermeld, verzamelen op het Stadhuisplein, Veghel
Lezingen: verenigingslokaal Bunders-school, De Buitendonk 3, 5467 DE Veghel

* Natuurtuin = Patrijdsdonk 53a

De molenaar demonstreert. Foto: Fer Kalis

De molenaar brengt het zeil aan. Foto: Fer Kalis

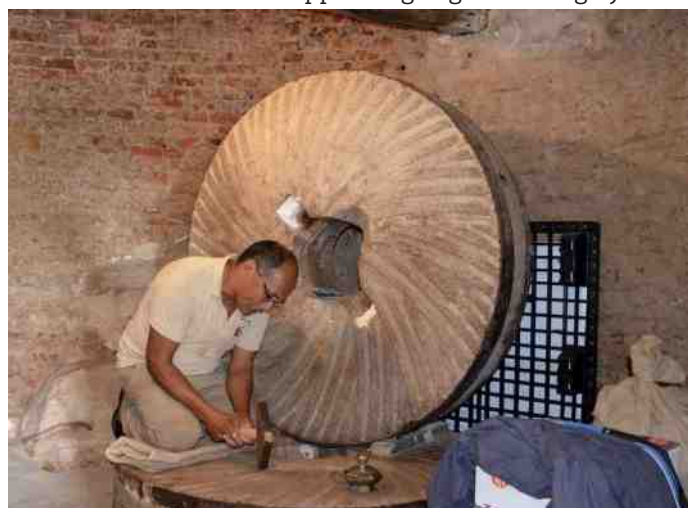
Molenexcursie

Op 30 augustus brachten we per fiets een bezoek aan de windmolen in Vorstenbosch. Dit bezoek maakte de kringloop van graan tot brood compleet aangezien we vorig jaar naar een bakkerij in Venhorst en de graanvelden in Oploo gingen. De korenmolen draagt de toepasselijke naam 'windlust' en is gebouwd in 1860. Tot 1950 was de molen nog in bedrijf en is sinds 1970 in bezit van de gemeente. Daarna raakte de molen in verval tot er in 2007 werd begonnen met een restauratie. Sindsdien is de molen weer volledig maalvaardig en worden er ook excursies verzorgd.

Antoon Raaijmakers zet de molenkap op de wind. Foto: Peter Otte

Na een korte introductie door de molenaar startte de rondleiding buiten op de belt waar we zagen hoe de kap van de molen gedraaid kan worden richting de wind. Een molenaar moet ook een weerman zijn om te weten wanneer hij de molen op de wind kan draaien. Het tempo van de wieken kan een molenaar enigszins aanpassen door er wel of geen zeil op te doen. Dit werk is niet zonder gevaar want in 1936 kreeg de Vorstenbosche molenaar een klap van de molenwiek en viel van de belt dood neer. Overigens, bij teveel wind draait een molen niet omdat er dan kans is op brand. Daarna kregen we de molen helemaal van binnen te zien. We beklommen alle vaak steile trappen in de molen tot we in de kap kwamen waaraan de wieken zitten. Ondertussen werden alle stappen uitgelegd die nodig zijn voor

Het scherpen (billen) van de stenen. Foto: Peter Otte

het malen van graan. Daarnaast werd duidelijk dat er ook veel onderhoud nodig is om een molen draaiende te houden. Zo worden alle draaiende delen optimaal gehouden door af en toe reuzel te smeren en de molenstenen worden regelmatig gescherpt. Eenmaal weer buiten werd het bronzen beeld bewonderd dat voor de molen staat. Op een plaque staat het onderstaande gedicht.

D'n Vorstenbossche mulder

De grond geploegd, het graan gezaaid, het rijpe koren eens gemaaid
geeft levend brood, weerhoudt de dood zolang de molen draait

De fietstocht ging verder richting de kerk van Dinther. Op een oud muurtje naast de kerk zijn muurhagedissen te bewonderen. De enige verklaring hoe deze zeldzame hagedissen in Dinther terecht zijn gekomen, is dat er bij de bouw of onderhoud van het muurtje stenen uit Maastricht zijn gebruikt waar de muurhagedissen op de vestingmuren voorkomen. Waarschijnlijk zijn ze per ongeluk als versteking meegenomen. Dankzij het warme weer lieten de hagedissen zich goed bekijken terwijl zij van het zonnetje genoten. Hierna togen we weer op de fiets naar Veghel. Het was een geslaagde excursie.

Suzanne Foto's raderen en op deze bladzijde: Peter Otte

Fotoverslag oogstfeest

Geerbosdagboek

Maandag 3 augustus 2015

Warm-warm-warm, Annie en ik zaten te puffen, hoe vaak heb ik dit jaar al niet gezegd dat ik zo blij ben met mijn parasols! Elke zakdoek werd gebruikt om het zweet van ons voorhoofd af te vegen. In de verte hoorden we de jeugd die zich in het buitenbad vermaakte, zo'n verfrissende plons zou ons ook goed doen, dacht ik zo. 't-Is dat het water van de pomp zo stinkt naar zwavel anders zouden we emmers water over ons heen kunnen gooien.

"Ik heb nog geen vogel gehoord!" zei Annie, "Nee, met die hitte houden ze zich gewoon rustig" vulde ik aan. Vanuit de banken keken we naar de insecten, Citroentjes, Koolwitjes, Dagpauwoog, een Gehakkelde aurelia landde op haar hand en toen het beestje na een rondje, even later, weer terugkwam, ging het op mijn schouder zitten. 3 Jacobsrupsen stonden stil op de kaalgevreten stengels van een Jacobskruiskruid. Geen eten en nog te klein om te verpoppen, dat wordt niks. Eentje viel toen ik aan de stengel zat om ze beter te kunnen bekijken, misschien waren ze besmet met een schimmel of heeft b.v. een wespje, ze geïnjecteerd met eitjes.

Maria en Toon kwamen even langs. Al pratend liepen we door de paden van de tuin, Maria's oog viel op 2 Pyjamawantsen.

Pyjamawants, *Graphosoma italicum*. Foto: Maria Kordewinders

wantsen (*Graphosoma italicum*) op een wilde peen, knaloranjerood met overlans zwarte strepen. Het zijn schildwantsen: "zij danken hun naam aan hun schildvormig lichaam en het altijd opvallend grote schildje, dat reikt tot aan het einde van het achterlijf, zodat de voorvleugels er bijna geheel door worden bedekt" (uit: Grzimek's encyclopedie, het leven der dieren, deel II).

Maria maakte er foto's van. Af en toe vertelde ik iets nieuws ... dacht ik, maar nee, ze hadden de laatste Sprokkels al gelezen, zeiden ze ... dus hebben we ons rondje verder gelopen en zaden en planten bekeken. Het loof van de Pastinaak is bijna verdord, zaden kunnen geogost worden. Ik begin weer een aardige voorraad zaden te krijgen voor het volgende seizoen.

Zaterdag 8 augustus 2015

Het was weer zo warm ...

"Pieter, ik ben muntthee aan het zetten, wil je straks met ons meedrinken?" "Nee, ik had allang thuis moeten zijn om te eten en het is al half-3!". Pieter was er al een aantal uurtjes. In de pauze tussen de middag was hij druk aan het

praten met Peter, die, in het veld, weer een stukje brandneteltrekken wilde gaan doen. Een ondankebaar en onzichtbaar werk, maar wel heel nuttig, want we hebben hier veel te veel brandnetels. Die moet je vermoeien door het voortdurend uit te trekken.

Zij hebben elkaar altijd veel te vertellen die twee. Plotseling stond Pieter op vanuit de schaduw van de parasols, hij ontdekte een nieuw soort bijtje: *Osmia leaiana* en in het Nederlands heet ze de: Kauwende metselbij, omdat ze voor het afsluiten van de cellen en de gangen, gekauwd bladmateriaal gebruikt. "Ze heeft oranje buikharen", vertelde hij, "maar nu zijn ze wit door het witte stuifmeel van het Knoopkruid. Daar is ze op gespecialiseerd". Je voelt je wel een beetje trots dat zo'n beestje hier voorkomt!

De bramen (er zijn meer dan 200 soorten bramen!) zijn aan het rijpen en zijn niet meer zo wrang als vorige week, daarom oogstte ik ze in bekertjes en gaf er eentje aan Annie, die op haar knieën vingergrassen met wortel en al aan het weghalen was en de rest was voor Peter en Pieter.

's-Middags kwam hij terug: "En?", vroeg ik, "heb je lekker gegeten?", "Ja!". Meteen nam hij weer foto's, maar eigenlijk was hij teruggekomen om een kolonie Veldwesp (*Polistes*) die besmet was door een parasiet, te fotograferen, ze kon nog wel vliegen ... maar hoe lang nog? Misschien zat ze er nog ... Iedere keer dat ik opkeek van mijn werk, had Pieter zich verplaatst. Toen hij dichtbij een reuze bloeiende Kat-tenstaart stond, riep ik: "Kijk eens Pieter naast je, die Kat-tenstaart komt uit jouw tuin, kijk eens hoe prachtig dat hij bloeit". Het duurde eventjes voordat hij antwoord kon geven want mijn roepen kwam op een niet zo geschikt moment. Voorovergebogen en stilstaand als een standbeeld, wachtte hij op het juiste tijdstip om foto's te maken. Vandaag was de dag van de Citroentjes, mannetjes en vrouwtjes vlogen in cirkels over en tussen de bloeiende Betonies, af en toe namen ze er een slokje nectar van (eigen interpretatie). Maar er vlogen ook andere vlinders, o.a. een Oranje zandoogje en een Witje, een beige getint Spannertje en een Muntvlindertje.

Je hoorde een Buizerd, al kon ik hem door het felle zonlicht niet ontdekken, de Grote bonte specht was bezig tegen een boom te pikken, een Merel maakte het zachte geluid dat je hoort als hij zijn jonkies gerust wil stellen. Een vogeltje, ik vermoed een Meesje, tikte zachtjes tegen de stam van de oude wilg waar ik naast stond te werken; als ik dichtbij kwam, stopte het geluidje. Ook de Zwartkop maakte zijn bekende geluid, twee knikkers tegen elkaar klikken. Zo op het oog zag je geen vogels. Maar blijkbaar kwam ik te dicht bij een vrouwtjes fazant, ze vloog met veel kabaal richting overkant.

Ondanks dat ik een parasol boven haar werkplek had geplant, had Annie steeds last van de hitte. "Nu ga ik echt naar huis, ik heb er genoeg van!" zei ze de daad bij het woord voegend, ze ruimde op, pakte haar spullen, zei gedag en vertrok.

Zaterdag 15 augustus 2015

Het is een beetje drukkend weer vanmorgen. We waren aan het werk toen Fer aankwam. "t-Is al een poosje geleden dat ik hier gewerkt heb", zei hij, "ik kom meehelpen, zal ik de paden gaan schoffelen?" "Ja, graag", zei ik, "want Annie is met een ander karwei bezig, maar zullen we eerst koffie drinken?" De kat met de halsband was terug, gespannen en naar boven turend, klom hij langzaam de houtstapel op die tegen een oude wilg steunt. Er was daar vast een vogeltje die hij zou willen vangen! "Kssssst! Weggezien jij!" riep ik. Daar schrok hij van en verdween.

Fer had veel te vertellen, we zaten gezellig te keuvelen toen

Frans veldwespe, *Polistes dominula m.* Foto: P. van Breugel

Oranje zandoogje. bron: Wikipedia

Muntvlindertje, *Pyrausta aurata* Bron: Wikipedia

Zwartkop, *Sylvia atricapilla*. foto: Ton Hermans

ik Mia in de verte zag aankomen. Zij wilde ook koffie. Daarna ging ik weer aan het werk, want de Kattenstaarten moesten geplant worden vandaag. Matty had ze voor het Geerbos gekweekt en ze waren in een maand tijd flink gegroeid.

Een opa met kleindochter van 6, een klein roze prinsesje met mooie witte open schoentjes, kwamen op bezoek, ze vond alles eng wat bijen en wespen heet. Fer ontfermde zich over haar, om haar, bij de flats, duidelijk te maken dat die enge beestjes toch echt niet prikken, dat hielp niet veel. Opa had wel interesse en bleef luisteren. Nu was het Mia die haar aandacht afleidde door haar te vragen of ze dan wel van vlinders hield, ja daar hield ze van. Samen liepen ze naar de grote Kattenstaart die, volop in bloei, vele Koolwittjes aantrok. Desondanks was ze blij toen opa naar huis wilde.

Een poosje na Mia's vertrek, begon het zo te gieten, dat Annie, Fer - die al een flink stuk van de paden had geschoufeld - en ik, in allerijl onder de parasols gingen schuilen. Die bui was hevigen duurde erlang, we hebben zeker meer dan een half uur gezeten. Fer had geen regenkleding bij zich, hij wachtte en wachtte, maar besloot toch om, toen het een beetje minder werd, naar huis te gaan.

Tja ... we hebben de laatste tijd toch om regen gevraagd? De goden hebben 't gehoord en flink wat water naar beneden laten vallen, want vlak na die eerste bui was het weer zo ver, een nog heviger bui stortte zich over onze parasolplu's. Ze hielden het regenwater goed tegen totdat ik een druppel

op mijn hoofd voelde, bleek dat een van de doppen van mijn parasolplu niet vastzat aan een stalen punt, waardoor het vocht tussen de naden door kon kruipen. De reparatie die Mia (met een speciale hartstikke dure tape, volgens haar) ooit aan een andere parasol had gemaakt, sloot de beschadiging nog steeds goed af.

Er zat niets anders op dan af te wachten totdat de moesonregen over was. "Heb je het koud, Annie dat je je regenjas aangehouden hebt?", schreeuwde ik haar toe, vanwege de herrie op onze parasols. "Nee, maar ik wil aan het werk! Kijk daar die grote plas, je kunt er in pootje baden, nu we toch een beetje nat zijn!", "Ja, ik zwem de hele tijd al in mijn klompen", zei ik, want door die harde regen, spetterde het water toch hoog tegen onze voeten en benen (en tassen). Eindelijk konden we weer aan het werk, de laatste Kattenstaarten kregen hun plaats. Annie hielp mee. Door haar natte kleding, bibberde ze van de kou, nee ze had ook geen vest bij zich en ik ook niet. Misschien hielp een plastic poncho wel tegen de frisse wind? En toen werd het langzamerhand tijd om op te ruimen. En wat dacht je?! Ja, het laat zich raden ... net op dat moment ... wéér zo'n flinke bui. Voor de derde keer werden we opgehouden, gelukkig heb ik tegenwoordig een mobieltje die het thuisfront kan informeren dat het later wordt.

Zaterdag 22 augustus 2015

Heel opvallend stond een flinke witte paddenstoel te pronken bij het ingangspoortje, de hoed helemaal horizontaal. Een wonder dat hij nog niet beschadigd was op zo'n plek!

Zo, eerst de parasols opsteken want ook weer vandaag was het behoorlijk warm en drukkend weer.

In de verte zag ik tussen een groepje roze Reuzenbalsemien (springzaad) er eentje flink bewegen alsof iemand aan de hoofdstengel stond te schudden. Voorzichtig kwam ik dichterbij en ontdekte dat het een grijsbruin gevlekt vogeltje was dat heel onrustig van takje naar takje sprong, telkens maar een paar secondes zichtbaar net niet genoeg

om het goed te determineren.

Terug op mijn werkplek zagen Annie en ik een Zwartkop van wilg naar wilg overvliegen, lichte onderkant en donkere bovenkant en door zijn getik van knikkergeruid, wisten we zeker dat hij dat was. Ietsje later hoorden we de 'blub-blub' van de Boomklever. Talloze Witjes vielen op doordat ze samen op de grote Kattenstaart aan het foerageren waren terwijl een Citroentje liever op de Betonie ging zitten. Zo samen op de 2 banken gezeten, Peter, Matty, Annemieke, Annie en ik, probeerden we zoveel mogelijk schaduw te vangen van de 3 parasols. Matty had veel plantjes in potjes meegebracht, waarvan 2 Pastinaken, die volgend jaar pas zaad zullen geven. Maar vandaag moeten ze allen de grond in, dat is het beste!

Terwijl ik, in de loop van de middag, voor ons beiden muntthee inschonk, riep Annie: "Lidou, een kolibrievlinder!". Even zat hij aan een uitgebloeide Wilde peen (wat valt daar aan te zuigen?) en een paar secondes later weer aan een andere. Hij verdween net zo snel als hij gekomen was. De muntthee trok (kolonie)wespen aan, maar ook een muntvlindertje vloog langs onze bekertjes. De hitte van de thee hield ze op een afstand. Het jaarlijkse Reuzenbalsemienfeest is niet zo uitbundig als de voorgaande jaren. Ze lijken op kleur gesorteerd te zijn. De diep donkerroze staan bij de houtstapel, de lichtroze bij de takkenmijt en degenen die ik de mooiste van kleur vind, staan bij de akker, daar waar het vogeltje bezig was.

Terwijl Annie op haar knieën de woekerende vingergrassen aan het verwijderen was, verplaatste ik af en toe de parasol. "Annie, welke kant ga je nu op?" vroeg ik haar dan om het meeste profijt te hebben van de schaduw. Af en toe gebruikte ze haar kniebankje, dat geeft steun als je weer moet gaan staan.

We waren alle twee zo druk bezig, dat we de tijd waren vergeten en wat nog gekker was, de wekker was niet afgegaan. Oei, het bleek laat te zijn. Gauw opruimen en wegwezen!

Zondag 23 augustus 2015

Peter en Mia waren vandaag gidsen. De Keltische bomenkalender in de Aa-broeken, was het thema van de wandeling. Eindpunt Geerbos met koffie. Het was bijna half-1 toen ik de wandelaars hoorde aankomen, alles stond klaar en blij dat ze waren in de schaduw van de parasols om even af te koelen en koffie te drinken. Peter las een gedichtje voor en zo bleven ze nog een uurtje gezellig napraten. Voor die tijd, had ik de rest van de plantjes, die gisteren overgebleven waren, in de grond gezet. Pieter en Annemarie liepen rond, hun kleine kleinkinderen kregen potjes om beestjes te vangen

Daarna bleven Peter en ik achter. En terwijl Peter een dutje deed, kon ik even verder met mijn werk. Populierenblaadjes vielen op mijn hoofd en naast mij, de herfst lijkt te beginnen, gelukkig hebben we nog een maand te gaan.

Zaterdag 26 september 2015

Frisjes vandaag, de zon schuilt nog achter de populieren en werpt een lange schaduw over de tuin. Toen ik hier aankwam zag je de mist optrekken, het was alsof de bijenflats aan het stomen waren.

4 weken weggeweest en het verschil is goed te zien. Er bloeien nog wat Springzaden, de Kattenstaarten geven hun laatste bloemetjes, een donkerpaarse Vingerhoedskruid kleurt prachtig in de zon en de Cichorei heeft nog maar 2 blauwe bloemetjes. Verder zijn de Malva's, Beemdkronen en een Bergamot nog steeds volop in bloei. De rode bloemen van de Hemelsleutel staan te pronken tussen de nog

Kattenstaart. bron Wikipedia

De doopceel lichten en dan naar de koffie in het Geerbos foto: M Rooijmans

Hemelsleutel, Sedum telephium Bron: Wikipedia

Cichorei bron: Wikipedia

Gehakkelde aurelia. bron: Wikipedia

bloeiende Reseda's. De Wilde peen-zaden moeten geoogst worden, maar het is nu nog te vochtig. Mooi karwei voor vanmiddag.

Eugène, Maria en Maria kwamen een kijkje nemen na een voorbereide wandeling in het Geerbos, Zij gaan binnenkort voor de jeugd gidsen. "Koffie?" vroeg ik, "Nee, we hebben geen tijd, we komen alleen een praatje maken". Ook prima!

Als je onder de lijsterbes loopt, krijg je bessen op je hoofd, de Merels zijn een beetje slordig en ze eten niet van de grond, dat is meer voor de wintervoorraad voor de muizen.

Zaterdag 3 oktober 2015, derde Geerboswerkdag

"Lidou, daar ligt een dode mol" zei Annie bij binnenkomst wijzend in de richting van de oude heuvel. We zijn samen gaan kijken. De achterpoten lagen onder zijn buik maar de voorpoten - echte graafpoten - en het snuitje waren goed zichtbaar. Wat een mooi beestje!

Later kwam een moeder met zoontje op bezoek. Dat hadden we al verwacht, elk jaar komen sommige kinderen met ouders terug als ze met schoolgidsen door het hele Geerbos rondgewandeld hebben.. Het eerste wat hij zei was: "Daar ligt een dode mol".

Dat zullen we wel vaker horen vandaag zolang we de dode mol daar goed zichtbaar laten liggen.

Vandaag hadden we hulp van Gerard W. en Corrie, zij verzamelde Slangenkruiden en Gerard plantte ze op een daarvoor bestemde plek. Matty kwam een kijkje nemen, samen bespraken we de karweien die binnenkort aan de beurt zijn. Peter maaide de stukken waar hij de vorige keer niet aan toegekomen was. Fer nam de schoffel over van Annemieke nadat ze een aantal paden gedaan had.

Annie ging verder met haar karwei en ik kon hier en daar wat snoeiwerk doen. Een grote Bruine kikker (hij heeft een bruine vlek achter zijn ogen) sprong op toen ik een struikje wilde inkorten, oei! het ging net goed!

In de loop van de middag kwamen ouders met kinderen even aan het Geerbos snuffelen. "Wij komen hier wel vaker", zei een vader tegen mij, "Wij kijken naar de planten en hun bloemen, ...hmmm!de bijtjes? Nee, daar interesseren wij ons niet voor!", en ze liepen door.

Toen het 's-middags warmer werd, vlogen er toch insecten hier en daar: 1 zweefvlieg, 1 libel, 1 witje. Weer zo'n heerlijke dag die veel te snel voorbij is gegaan.

Groetjes vanuit het Geerbos, van Lidou.

Guldenroede naast een geschoffeld pad.

Plantenbijnamen

Planten staan bekend onder hun Latijnse namen. Sommige planten hebben ook een Nederlandse naam gekregen. In vele gebieden zijn planten echter gekend onder hun streeknaam. Waarom de planten zo'n bijnaam kregen, had te maken met de vorm, geur, het gebruik van de plant en de geneeskrachtige of juist giftige werking van de planten. Maar ook een vleugje fantasie en (bij)geloof speelde hierbij een rol. Zo maar een greep van enkele plantennamen met (Brabantse) bijnamen.

Groot hoefblad. Foto: Maria Kordewinders

Allemanverdroet of pestwortel: De bijnaam van groot hoefblad omdat deze plant snel woekert en de dikke, kruipende wortelstok moeilijk te verwijderen is. Sommige bronnen leggen een link naar de ziekte de pest waartegen de plant werd gebruikt.

Paardenbloem. Foto: Martien Helmig

Beddenpisser of brievenbesteller: bijnamen voor de paardenbloem. Beddenpisser omdat de plant urineafdrijvend is en brievenbesteller vanwege de vruchtjes met vruchtpluis die op de wind meevaren. Blauwe godsgenade: bijnaam voor zowel glikkruid als bittere veldkers. De bijnaam is vanwege hun geneeskrachtige werking.

Kattenstaart. Foto: Pieter van Breugel

Bloedaar, paardenstaart of rattenstaart: bijnaam voor de plant kattenstaart die in grote, donkerroze pluimen bloeit.

Blaartrekkende boterbloem. Foto: Rini Kerstens

Boevenboterbloem; bijnaam voor de blaartrekkende boterbloem omdat bedelaars zich inwreven met het spul zodat ze er gewond uitzagen en op die manier op meer aalmoezen konden rekenen.

Es of dropjesboom. Foto: Rini Kerstens

Bokkenpoten: bijnaam voor de Gewone es vanwege de opvallend zwarte knoppen die in de winter herkenbaar zijn. Onder de IVN-schoolgidsen staat deze boom bekend als de dropjesboom.

Rode klaver. Foto: Pieter van Breugel

Brabantse klaver of Koeienbloem: bijnaam voor rode klaver omdat dit een bekend voedergewas voor koeien is.

Huislook. Foto: Peter van Beurden

Donderplant: bijnaam voor Huislook. In het volksgeloof meende men dat de plant bescherming bood tegen bliksemvloed vandaar dat de plant vaak op het dak groeit.

Driekleurig viooltje. Foto: Martien Helmig

Drievuldigheidsbloempje: bijnaam voor het driekleurig viooltje. Het verhaal gaat dat het driekleurig viooltje op drievuldigheidszondag tot god bad om zijn geur kwijt te raken zodat het niet geplukt zou worden. De drie kleuren staan ook voor de drievuldigheid : God de vader, de zoon en de heilige geest.

Sleutelbloem. Foto: Martien Helmig

Eierkruid: bijnaam voor de slanke sleutelbloem. Het kruid werd gebruikt om eieren te verven voor het Paasfeest wanneer deze plant ook bloeit.

Stinkende gouwe. Foto: Rini Kerstens

Frattenkruid: brabantse bijnaam voor Stinkende Gouwe. Deze plant werd gebruikt om wratten te verwijderen.

Moederkruid. Foto: Pieter van Breugel

Hemdeknoopke: Brabantse bijnaam voor moederkruid. De vorm van de bloem lijkt op een klein knoopje van een overhemd. In oude boerentuinen kom je deze plant nog tegen.

Grote lisdodde. Foto: Maria Kordewinders

Lampenpoetser: Brabantse bijnaam voor de grote lisdodde. De verdikking aan de steel (sigaar) werd wel gebruikt om olielampen schoon te maken.

Herderstasje. bron: Wikipedia

Lepeldief of lippelkes : bijnaam voor het herderstasje vanwege de hart- of lepelvormige vruchtjes. (hauwtjes)

Madeliefje: Foto: Rini Kerstens

Meibluumke of Meizoentje: Brabantse bijnaam voor made-lief. Door deze naam lijkt het of het bloempje alleen in mei bloeit maar het bloeiseizoen is veel langer.

Haagwinde. Foto: Rini Kerstens

Pisplotje of Klokjeswinde: bijnaam voor de haagwinde door de typische bloeivorm van deze plant.

Schaafstro. Foto: Rini Kerstens

Schuurriet of schuurbies: bijnaam voor schaaftro. Schaaftro is familie van de paardenstaarten en werd door soldaten gebruikt om koperen knopen op uniformen te poetsen en de klompenmakers om de klompen te schuren.

Gagel. Foto: Rini Kerstens

Vlooiencruid: Bijnaam voor de gagelstruik. Bij wrijving komt er een sterke aromatische geur vrij die vlooiën en andere insecten uit de bedstee kon weren.

Suzanne

Wat is het IVN?

Het IVN wil de natuur in al haar kleur en veelvormigheid onder de aandacht van mensen brengen en daardoor bijdragen aan de verwonderingen en het respect voor al het leven rondom ons.

Daarom is onze zelfgekozen lijfspreuk:

In Voor Natuur

Het IVN Veghel is aangesloten bij de landelijke Vereniging voor Natuur- en Milieueducatie in Amsterdam.

Wat biedt het IVN Veghel?

Voor belangstellenden organiseert het IVN nu al 35 jaar, cursussen, tentoonstellingen, wandelingen en fietstochten in en rondom Veghel. Voor leden en donateurs staan ook wandelingen in nabijgelegen natuurgebieden en verenigingsavonden met diverse natuurthema's op het programma. De overige activiteiten vinden plaats in werkgroepverband:

Werkgroep / activiteit / Contactpersoon / telefoon

Amfibieën:

Matty Meij35 00 91

Geerbos/insectentuin:

Pieter van Breugel36 27 53

Planten:

Karin Koppen21 02 16

Schoolgidsen:

Hanneke Leenhouts.....28 78 51

Annette Roelands.....35 39 19

Marja van Heijst.....35 40 47

Veghelse Vogelaars:

Ton Hermans21 02 16

Weidevogelgroep Boerdonk:

Tom van Lieshout..366255 / 06 51769185

Veghels Landschap:

Fer Kalis34 13 48

Tentoonstelling:

Mia Rooijmans36 29 77

Infoblad:

Maria Kordewinders(0492) 46 33 83

Ledenactiviteiten:

Lidou van Beurden36 57 12

Vrijdagochtendwandelinggroep:

Pieter van den Berk36 60 84

Wandelen met De Donk:

Mia Rooijmans36 29 77

Wilt u actief worden in het IVN?

Dan bent u welkom als lid. Het lidmaatschap kost € 23,00 per jaar en voor huisgenootleden € 11,50 per jaar. Overmaken op rekeningnr. NL09INGB 0004 1542 71

Nadere inlichtingen of aanmelden bij het secretariaat IVN Veghel Antoniusstraat 11, 5469 EV Keldonk of secretariaat@ivn-veghel.nl

Wilt u het IVN Veghel ondersteunen?

U bent van harte welkom als donateur (minimum € 11,50 per jaar).

Overmaken op rekeningnr. NL09INGB 0004 1542 71. U krijgt dan het jaarprogramma toegezonden en vier keer per jaar het verenigingsblad Sprokkels met nieuws en verhalen over de natuur in en rondom Veghel.

Afmelden ? Voor 1 december van het lopend jaar bij het secretariaat

In het nummer van IVN-info leest u onder andere over: alles waar u in verwondering verslag van doet om anderen van uw belevenissen mee te laten genieten.

Kopij inleveren voor het winternummer 109
Tot 15 januari (lieftst eerder!)

Redactieadres:

Maria Kordewinders-van den Tillaar

Geluckweg 4

5469 NA Boerdonk

Telefoon:0492 - 46 33 83

E-mail: kordewinders@home.nl

Foto's en tekeningen zijn ook héél welkom.

Hauwen, Hauwkes of Hauwtjes. Van welke plant? Foto: Rini Kerstens

